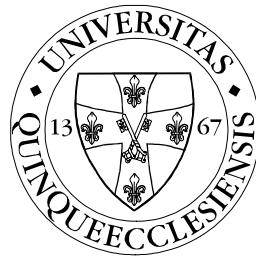

A narratív pszichológiai megközelítések addiktológiai alkalmazási lehetőségei

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Szabó József

A PTE ETK Egészségtudományi Doktori Iskola vezetője:
Prof. Dr. Bódis József PhD. D.Sc.

A PTE ETK Egészségtudományi Doktori Iskola programvezetője:
Prof. Dr. Kovács L. Gábor PhD. D.Sc.

Témavezető: Dr. Betlehem József PhD
Társ-témavezető: Dr. Habil. Gerevich József PhD

Pécsi Tudományegyetem
Egészségtudományi Kar

Pécs, 2011.

Bevezetés

Noam Chomsky az 1968-ban megjelent *Nyelv és elme* című munkájával indította el a nyelvészet megközelítéseinek alkalmazását az emberi lélek tanulmányozásában. E két tudomány ötvözésével egy olyan fejlődési folyamatot generált, amelynek eredményeként az elmúlt 25 év során a lélektan alkalmazási területein és határterületein jelentős teret hódítottak a narratív megközelítések. A magát gyakran a szociálpszichológia irányataként azonosító, ám több tudomány, tudományág (pl.: kulturális antropológia, kommunikáció elmélet, kognitív pszichológia) eredményeiből táplálkozó narratív pszichológia fejlődése és térhódítása azonban úgy tűnik, korántsem ért véget. Elméleti megközelítései és technikái a klinikai alkalmazás mellett nem idegenek a kriminológiától, sőt, a kémszervezetek tevékenységétől sem. Magyarországon elsőként az öngyilkosság-kutatásokban alkalmazták jelentős eredménnyel, a legutóbbi időkben pedig addiktológiai felhasználásuk is felmerült, számos tanulmány látott már napvilágot e témában. Egyes feltételezések szerint klinikai alkalmazási lehetőségei miatt a narratív pszichológia jelöli ki a jövő fejlődési irányvonalát a lélektan számára. Ehmann Bea megfogalmazásában a narratív pszichológia a szelf- és reprezentációkutatásról szóló metaelmélet, valamint a szövegkutatás és a reprezentációkutatás határterülete, a narratívum pszichológiai szempontból értelmezhető tulajdonságait feltáró eszközök tárháza.

A narratív pszichológiai tartalomelemzés a társas támogatottság indirekt mérési módszereként is megjelent. Pressman és Cohan egy közelmúltban megjelent tanulmányukban mutattak rá, hogy az élethossz bizonyítottan összefüggésbe hozható az egyén társas támogatottságával. Eredményeik alapján a szociális szerepekre és integrációra utaló szavak (pl.: apa, nővér, szomszéd, munkatárs, stb.) gyakoribb használata összefüggésbe hozható a magasabb megért életkorral. Következtetésük szerint a szociális szavak gyakoriságának vizsgálata az önéletrajzokban indirekt mérési módszert biztosít a szociális kapcsolatok és az általuk előre jelzett várható élettartam vizsgálatára. Az utóbbi évek kutatási eredményei szerint az egyén társas támogatottságának mértéke, kapcsolatainak mennyisége és minősége, szociális aktivitása nagyobb szerepet játszik az egészség megőrzésében és a gyógyításban, a rehabilitációban, mint amilyen jelentőséget eddig tulajdonítottunk neki. Egyes szerzők

egyenesen paradigmaváltást feltételeznek és sürgetnek, amely véleményük szerint jelentősen át fogja alakítani az egészségügyi ellátás rendszerét is. A jelenség vizsgálata több, az egészségügy és a szociális ellátás területén működő szakmát érint, valóban változásokat indíthat el elméleti megközelítéseikben és beavatkozási technikáikban egyaránt. A bemutatásra kerülő kutatások mintegy „melléktermékeként” a közelmúlt társas támogatottságot és egészségi állapotot összefüggésbe hozó kutatási eredményeivel kongruens következtetések megállapítására is kísérletet teszünk.

Célkitűzések

Az értekezésben bemutatott vizsgálatok során arra vállalkoztunk, hogy új gyakorlati felhasználási lehetőségeket tárjunk fel a narratív pszichológiai megközelítések addiktológiai alkalmazása területén. A benne rejlő differenciáldiagnosztikai, prognosztikai és terápiás értékek megvilágítását kíséreltük meg, viszonylag szűk keresztmetszetben, az alkoholfüggőkkel folytatott terápiás munka területén. A három vizsgálatból az elsőben alkoholfüggőkre jellemző nyelvi kódokat mutattunk ki, a másodikban a felépülést előrejelző prediktorokat és protektív tényezőket próbáltuk feltárni a társas támogatottság indirekt mérése útján, míg a harmadikban egy narratív pszichológiai megközelítésekre épülő csoportterápiás módszer megalkotását, bemutatását, hatásosságának vizsgálatát tűztük ki célul.

A Zala Megyei Kórház Pszichiátriai Osztályán elsőként folytatott vizsgálatunkban alkoholfüggő férfiak nyelvhasználatának jellegzetességeit kutattuk. Célkitűzésünk az volt, hogy megtaláljuk azokat a sajátos eltéréseket, amelyek az alkoholfüggők nyelvi kifejezőmódját jellemzik. Ezek vizsgálatához az érvényes szakirodalmi adatok és saját szubjektív megfigyeléseink figyelembevételével a következő hipotéziseket állítottuk fel:

I. Az alkoholbetegek nyelvi kifejezőmódja (és ennek háttérében gondolkodásmódja) a zavarra jellemző módon, az egészségesekétől mérhetően eltér.

II. A korábbi problémafókuszú vizsgálatok által igazoltaktól eltérően a nyelvi kifejezőmód nem csak a kritikus, megküzdést igénylő helyzetekkel kapcsolatos

kommunikációban tér el mérhetően, hanem az ettől eltérő, semleges, vagy pozitív érzelmi töltésű élethelyzetekkel, szituációkkal kapcsolatosan is.

III. Tartós (legalább 2 év) absztinencia után ezek a jellegzetes, alkoholfüggőségre specifikus nyelvi kifejezőmódbeli eltérések részben állandósulnak és megmaradnak, de kis részben az egészségesekre jellemző módon helyreállnak (tehát nem a krónikus alkoholfogyasztóknál jelentkező agyi strukturális elváltozások és az ezzel együtt járó kognitív teljesítményromlás következményei).

Pressman és Cohan korábban említett eredményeiből arra a logikus következtetésre jutottunk, hogy az alkoholfüggők önéletrajzaikban előforduló szociális szavak gyakorisága valószínűleg összefüggésbe hozható a felépüléssel, illetve a visszaeséssel. Második vizsgálatunkban ezt a feltételezést próbáltuk igazolni.

Terápiás alkalmazás tekintetében lehetőséget láttunk az autobiográfiák terápiás keretek közötti újrakonstruálásában, ami további kutatásokhoz vezetett. Az említett szakirodalmi eredmények tapasztalataira építettük fel kutatási hipotézisünket, amely szerint az alkoholbetegektől nyerhető önéletrajzok, mint szelf-reprezentációk terápiás keretek közötti irányított átstrukturálása (az alkoholfüggőkre jellemző nyelvi kódok kiszűrése és átalakítása, illetve a társas kapcsolatok irányított megjelenítése, valamint a korábbi, megküzdést igénylő helyzetek, események felelevenítése) mérhető terápiás hatással bír, elősegíti felépülésüket.

Módszerek

Az első két vizsgálatot pszichológiai tartalomelemzéssel végeztük, mindkét esetben az Atlas.ti 5.0 (trial free version) tartalomelemzést segítő program használatával. Elsőként a vizsgálati és a kontrollcsoportoktól nyert történekekben olyan nyelvi kódok előfordulási gyakoriságát hasonlítottuk össze, amelyeket alkalmasnak véltünk bizonyos lélektani jelenségek megragadására.

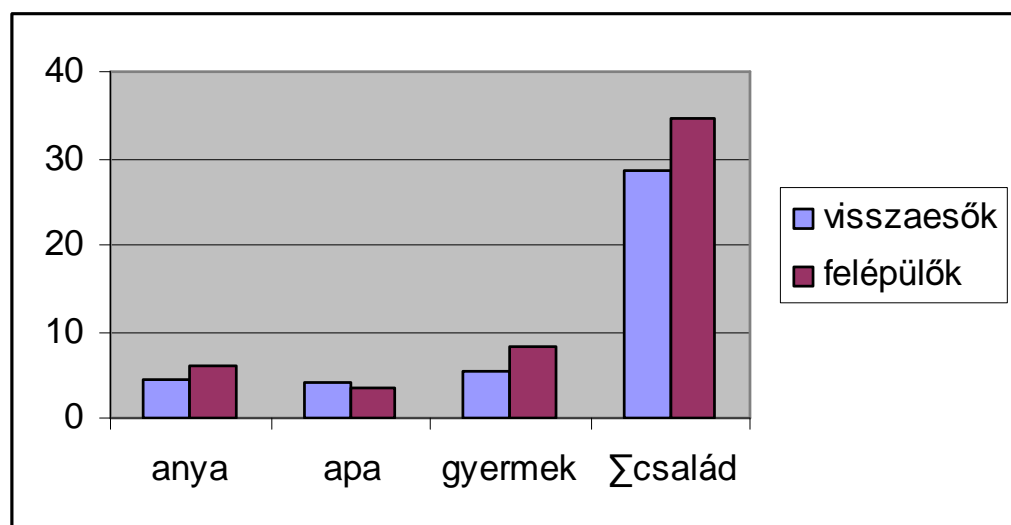
Második kutatásunkban visszaeső és felépülő alkoholfüggők önéletrajzait hasonlítottuk össze, a társas kapcsolatokra utaló szavak gyakoriságának vizsgálatán keresztül, szintén az Atlas.ti 5.0 (trial free version) tartalomelemzést segítő program alkalmazásával.

Majd saját eredményeinkre és más, alkoholfüggőkre jellemző nyelvi kifejezésmódot feltáró jelentős kutatások eredményeire felépített, a betegektől nyert önéletrajzok irányított átstrukturálásán alapuló csoportterápiás módszerünk hatásossági vizsgálatát végeztük el. A méréshez két pszichológiai tesztet vettünk igénybe, a *Reménytelenség Skálát* (HS) és a *Problémamegoldó Képességek Tesztjét* (MEPS). A méréseket más csoportterápiában részesülő kontrollcsoportokon is elvégeztük, annak bizonyítására, hogy a mért változások nem pusztán az absztinens időszak 3 hetes növekedésének következményei, illetve nem pusztán az alkalmazott egyéb terápiás beavatkozások hatásai.

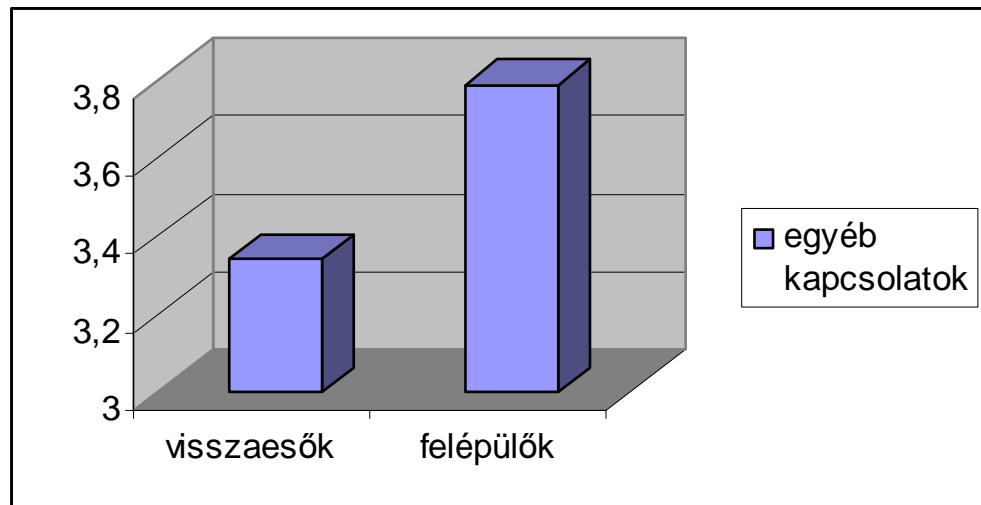
Kutatási eredmények

Első vizsgálatunkban sikerült igazolni azon felvetésünket, hogy az alkoholfüggő férfiak nyelvi kifejezésmódja az egészségesekétől mérhetően eltér. Négy általunk alkotott, valamely lélektani jelenség megragadására alkalmas nyelvi kód (*negatív, jövő, alkohol, ellentétes, kapcsolatos, magyarázó, kötőszó*) használata, valamint a típus/példány arány meghatározása mérhető, szignifikáns különbségeket igazolt. Mivel az alkalmazott kódokkal feltárt eredmények mindhárom csoport esetében egy-egy kellemes, pozitív kicsengésű történetből, „jó sztoriból” származnak, bizonyítottnak látjuk azt az állításunkat is, hogy az alkoholbeteg férfiak nyelvi kifejezésmódja a fent említett szempontok mentén, a más betegségcsoportoknál alkalmazott problémás helyzeteket feltáró megközelítéseken túl, nem csak a kritikus, megküzdést igénylő szituációkkal kapcsolatosan tér el az egészségesekétől, hanem semleges, vagy pozitív érzelmi töltésű élethelyzetekkel kapcsolatosan is. Harmadik hipotézisünk részben igazolódott, azt az eredményt kaptuk, hogy a józan alkoholfüggőkre egy sajátos nyelvi kódrendszer használata jellemző, amely az egészségesekétől és az alkoholfogyasztó függőkéktől is eltér.

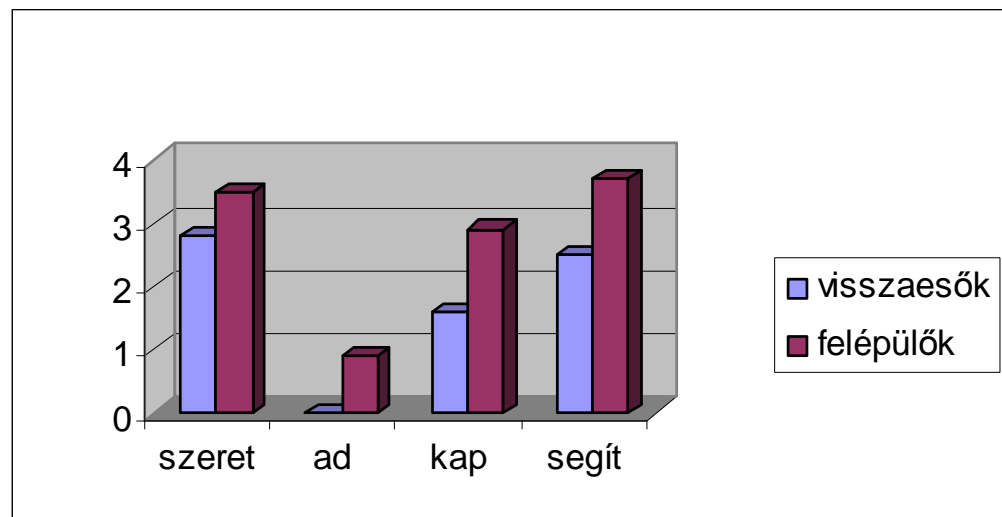
Második vizsgálatunkban négy társas kapcsolatra utaló kategóriában a *családi kapcsolatok* (1. sz. ábra), az *egyéb kapcsolatok* (2. sz. ábra), a *kapcsolatok igei tövű megjelenése* (3. sz. ábra), és az *önsegítés* kódjainak megjelenési gyakoriságában észlelhető különbségek összehasonlítása céljából Khi-négyzet próbát végeztünk, amelynek eredményeként a szociális szavak használatában a visszaeső és a felépülő alkoholbetegekből álló csoport között szignifikáns különbséget tapasztaltunk ($p=0,000155<0,01$). Eredményeink tehát alátámasztják, hogy az alkoholfüggőségből történő felépülés összefüggésben van a személy társas kapcsolatainak minőségével és mennyiségével, amelyre vonatkozóan az önéletrajzokban előforduló szociális szavak gyakoriságából nyerhetünk információt (1. sz. táblázat).

1. sz. ábra. Családi kapcsolatok. (Megjelenési gyakoriság ezrelékben)

2. sz. ábra. Egyéb kapcsolatok. (Megjelenési gyakoriság ezrelékben)

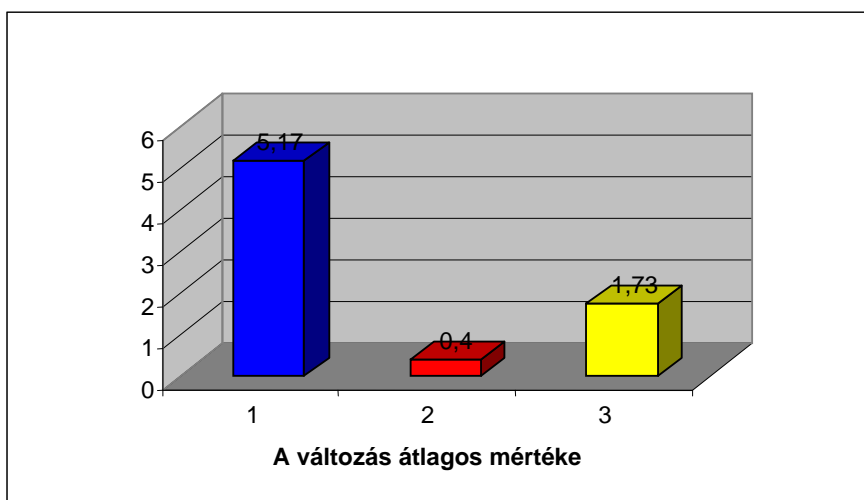

3. sz. ábra. Kapcsolatok igei tövű megjelenése. (Megjelenési gyakoriság ezrelékben)

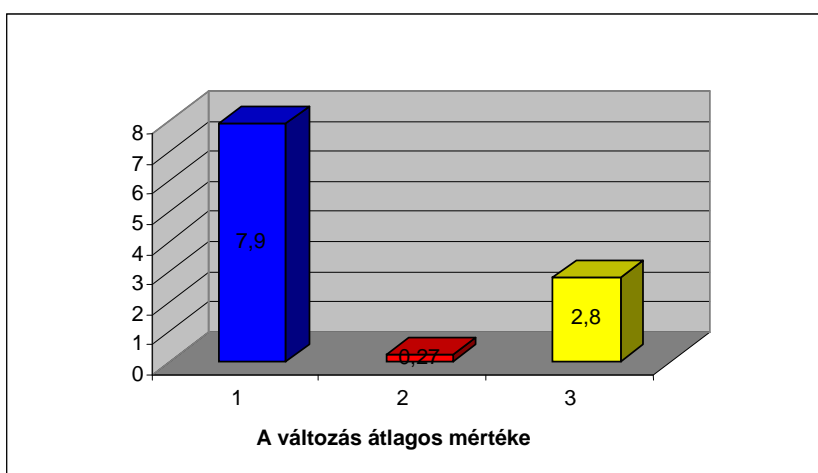
Kategóriák	Előfordulási gyakoriság visszaesők esetében (‰)	Előfordulási gyakoriság felépülők esetében (‰)
Anya	4,6	6,0
Apa	4,2	3,6
Gyermek	5,4	8,3
∑ család	28,7	34,6
Egyéb kapcsolatok	3,4	7,9
Szeret	2,8	3,5
Ad	~0	0,9
Kap	1,6	2,9
Segít	2,5	3,7
Önsegítés	~0	2,3

1. sz. táblázat. A vizsgált kategóriák.

Harmadik vizsgálatunkban a Reménytelenség Skálában mért pontszámok változásának átlagos mértéke a három csoport közül a vizsgálati mintában volt a legnagyobb, náluk csökkent mérhetően leginkább a reménytelenség (4. sz. ábra). Szignifikáns különbség kimutatására a változások mértékét tartalmazó adatsorokat hasonlítottuk össze t-próbában. A $p=0,05$ -ös szignifikancia szinten az adott szabadságfok melletti t értéknél (1,7) nagyobb számított t értéket (2,47) kaptunk a vizsgálati minta és az alkoholbeteg kontrollcsoport adatainak összehasonlítása során, ami a két minta szignifikáns különbségét jelzi. A vizsgálati minta és a szorongásos beteg kontrollcsoport hasonló adatsorainak összevetése a diagramban jól látható különbség ellenére nem bizonyult szignifikánsnak (14.sz. ábra). A Problémamegoldó Képességek Tesztjében mért eredmények megváltozásának mértékét tartalmazó adatsorokat hasonló módon vetettük össze. A vizsgálati minta és az alkoholbeteg kontrollcsoport között szignifikáns különbséget ($t=1,79$) detektáltunk, csakúgy, mint a szorongásos betegekből álló mintával történő összehasonlítás során ($t=3,83$). A különbség a változások átlagos mértékét ábrázoló oszlopdiagramban is jól látszik (15. sz. ábra). A két kontrollcsoport adatsorainak egymással való összevetése során egyik esetben sem volt szignifikáns a különbség. A fenti eredmények alapján hipotézisünket igazoltnak tekintjük.

4. sz. ábra. A reménytelenség megváltozásának átlagos mértéke a vizsgálati csoportban és a kontrollcsoportokban.

15. sz. ábra. A problémamegoldó képesség megváltozásának átlagos mértéke a vizsgálati csoportban és a kontrollcsoportokban.

Megbeszélés

A több tudomány, illetve a lélektan számos elméleti megközelítéseire építő narratív pszichológiát napjaink szakirodalma nem kezeli ugyan önálló modellként, sőt követői, művelői is a szociálpszichológia irányzataként azonosítják, széles körben biztosít értelmezési keretet, lehetőséget ad feltáró és terápiás technikák kialakítására. A narratív

pszichológiai kutatások eredményeit a klinikai pszichológián kívül az olyan lélektanból nagymértékben táplálkozó szakmai tevékenységek, mint a szociális munka, vagy az addiktológiai konzultáció, a lélektan fejlődését követve integrálják saját elméleteikbe és beavatkozási repertoárjukba, létrehozva ezzel az adott szakmai területen belül új irányzatokat (pl.: narratív szociális munka). Vizsgálatainkban a szenvedélybeteg segítő tevékenység során alkalmazható, narratív megközelítéseken nyugvó differenciáldiagnosztikai, prognosztikai és terápiás eredményeket sikerült felmutatni. Bizonyossá vált, hogy a narratív pszichológiai megközelítések alkalmasak a szenvedélybetegségben működő lélektani mechanizmusok megragadására, a szerfogyasztás háttérében megtalálható kulturális, szubkulturális különbségek kimutatására, a szenvedélybetegségből való felépülés spontán és terápiás indikátorainak felmérésére, valamint a nyelvi átstrukturálás, a nyelvi kifejezőmód célzott átalakításán keresztül a felépülés elősegítésére. Vizsgálatainkat alkoholbetegeken végeztük, mivel a jelenlegi magyarországi addiktológiai gyakorlatban ők fordulnak elő leggyakrabban, illetve az alkoholfogyasztás okozta ártalmak jelentik napjainkban a legtöbb problémát, amelyeket az egyén, illetve szűkebb és tágabb környezete elszenved. Hazánk európai viszonylatban is kiemelkedően kedvezőtlen helyzete miatt az alkoholbetegek gyógykezelése, rehabilitációja különös jelentőséggel bír, nem is beszélve a megelőzésről és az ártalomcsökkentésről. Kutatásainkban más szenvedélybetegekkel nem foglalkoztunk, de módszereinket követve hasonló eredmények az illegális szerek fogyasztóinak, vagy viselkedési addikciókban szenvedők körében is várhatók. A társas támogatottság mértéke és a lelki betegségek, szenvedélybetegségek, valamint az azokból való felépülés összefüggései régóta ismertek, de friss kutatási eredmények is állnak rendelkezésünkre. Pressmanhez és Cohanhez hasonlóan más kutatók is összefüggést találtak a társas támogatottság mértéke és az élethossz között. Bár az eddigi alapvető felfogásunkat, amely szerint az egészség elvesztésében biológiai adottságok, életesemények, környezeti tényezők és az életmód játszanak döntő szerepet, nem ingatják meg alapjaiban az ismertetett új kutatási eredmények, biztosnak látszik, hogy a felsorolás ki fog bővülni társas kapcsolataink minőségével és mennyiségével. Az egyes szerzők által vizionált paradigmaváltásra valószínűleg még várunk kell, de nem kerülhető el, hogy az egészség megőrzésében és a felépülésben a napjainkban már bizonyítottan fontos társas támogatottság és szociális aktivitás az egészségügyi és a szociális ellátás során minden esetben figyelembe vett tényező legyen. Ebből következik, hogy módszereink, természetesen az adott populáció jellegzetességeit

figyelembe vevő módosítások mellett szerepet kaphatnak nem csak a pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek kezelésében, hanem a magatartásorvoslásban, vagy az egészségmegőrzés, egészségfejlesztés terén is. Kiemelt fontosságú felhasználási jelentőség rejlik a segítő foglalkozású szakemberek burn-out megelőzése terén is, hiszen számos más faktor mellett a társas támogatottság és a szociális aktivitás jelentős protektív tényezőként ismert. Az említett faktorok felmérése, és befolyásolása módszerünkkel szintén elvégezhető. Összességében elmondható, hogy számtalan további kutatás lehetősége felmerül.

A narratív pszichológiai megközelítések differenciáldiagnosztikai lehetőségeinek további kutatása, pontosítása, objektívebbé tétele lehetséges és szükséges. A nyelvi kifejezőmód tárgyilagosabb vizsgálatára vonatkozóan további kutatási tervekkel rendelkezünk. Az élettörténetek elemzése során belebotlunk a problémába, hogy vitathatatlanul léteznek nehéz, tragikus sorsok, amelyekről nehéz negatív kódoltság nélkül beszélni. Éppen ezért a különböző lelki betegségekben szenvedők és az egészségesek nyelvi kifejezőmódjának összehasonlítása céljából olyan vizsgálatot tervezünk, amelynek során a vizsgálati személyek egy standard (bizonyítottan egészséges személytől származó) történetet (novellát) hallgatnának meg, majd néhány óra elteltével egyes szám első személyben kellene elmesélniük. Feltételezésünk szerint így még inkább egzakt különbségekre deríthetnénk fényt, több betegségcsoport vizsgálata után az azonosított, betegség-specifikus nyelvi kódok akár egy pszichológiai teszt alapjait is képezhetnék.

László János fél évtizeddel ezelőtti jóslata szerint klinikai alkalmazási lehetőségei miatt a narratív pszichológia jelöli ki a jövő fejlődési irányvonalát a lélektan számára. Az elmúlt néhány év közleményei igazolták is várakozását, a narratív megközelítések és a tartalomelemzés módszerének pszichiátriai, addiktológiai és a lélektan különféle határterületein történő progresszív alkalmazásáról számos tanulmány számol be, valamint ezt támasztják alá ismertetett kutatási tapasztalataink is.

Tudományos eredmények

1. Az első kutatás során sikerült alkoholfüggőkre jellemző nyelvi kódokat azonosítani, amelyeknek előfordulási gyakorisága egészséges kontroll személyektől és felépülő, legalább két éve józan alkoholfüggőktől nyert hasonló témájú történetekben mérhetően eltér. Emellett a vizsgálat fényt derített olyan nyelvi kódokra is, amelynek használatában a felépülő alkoholfüggők kifejezésmódja az egészségesekéhez hasonló, és az alkoholfogyasztó függőektől eltér, valamint egy, csak a felépülőkre jellemző nyelvi kódrendszer meglétére utaló adatokat is feltártunk. Azt is sikerült bizonyítani, hogy ezek a nyelvi síkon megjelenő eltérések nem az alkoholfogyasztás következtében fellépő lehetséges kognitív deficit megnyilvánulásai, hanem az alkoholfüggőségben megfigyelhető pszichológiai és kulturális tényezőkre jellegzetességei. A kutatás eredményeinek differenciáldiagnosztikai szempontból tulajdonítok jelentőséget, az orvosi diagnózis mellett az alkoholfüggőség fennállásának tényét erősítheti, vagy anélkül alkalmas lehet az orvosi értelemben tüneteket már nem mutató, józan alkoholfüggő betegségének azonosítására, illetve a szenvedélybetegség hátterében meghúzódó lélektani mechanizmusok felfedésére.
2. A második kutatásban egy, az egyén társas támogattságának, kapcsolati hálója gazdagságának vizsgálatára alkalmas indirekt mérési módszert, az önéletrajzban előforduló szociális szavak gyakoriságának mérését végeztük el visszaeső és felépülő alkoholbetegekből álló mintákon. Sikerült bizonyítanunk, hogy a két csoport adatai között szignifikáns eltérés van, és mivel a társas támogattság igen jelentős szereppel bír az alkoholfüggők felépülésében, a szociális szavak megjelenési gyakorisága prediktív jelentőséggel bír. Meghatároz továbbá a szociális munka vagy más segítő foglalkozások számára olyan beavatkozási irányvonalakat, amelyek a betegek rehabilitációjában szükségesek (pl. családterápia vagy családkonzultáció, közösségi ellátás, önségítés, stb.). Jól felhasználható tehát rehabilitációs terv készítésében, vagy éppen segítő tevékenységünk eredményességének mérésében.

3. A harmadik kutatásban egy csoportterápiás módszert állítottunk össze, amelyik narratív pszichológiai módszerekkel feltárható, az alkoholfüggőkre jellemző nyelvi kifejezésmód átalakítására, az egészségesekéhez hasonlóvá változtatására törekszik, csökkentve ezáltal olyan, az alkoholfogyasztást fenntartó lelki működéseket, mint a reménytelenség, vagy a problémamegoldó képesség gyengesége, elégtelensége, vagy az egyén társas támogatottságának alacsony szubjektív megélése. A csoportterápiás technika hatásossági vizsgálatait végeztük el, módszerünk működőképesnek, hatásosnak bizonyult. A rehabilitáció bármely szakában, a legkülönbélebb intézményi keretek között alkalmazható, több szakma beavatkozási repertoárjába is beilleszthető.

Köszönetnyilvánítás

Mindenekelőtt köszönet illeti témavezetőimet, dr. Gerevich Józsefet, aki évtizede tanítványává fogadott, atyai szigorával fáradhatatlanul támogatta tanulmányaimat, kutatómunkámat, és Dr. Betlehem Józsefet, aki segítette kutatási témám és személyem befogadását a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Doktori Iskolájába.

Hálás szívvel gondolok Dr. Ozsváth Anna† pszichiáter főorvosra, kedvességére, biztatására, szakmai támogatására.

Tanulmányaim támogatásáért és a kutatási lehetőség biztosításáért köszönetet mondok a Zala Megyei Kórháznak és főigazgató főorvosának, Dr. Csidei Irénnek.

Köszönöm a zalaegerszegi Göcsej Alkoholmentes Klubnak és tagjainak, hogy személyes élettörténeteikkel hozzájárultak kutatásaim sikeres lefolytatásához.

Köszönettel tartozom Prof. Dr. Kriszbacher Ildikónak, a Doktori Iskola titkárának a fokozatszerzési eljárás útvesztőiben való előbbre jutás során nyújtott hathatós segítségéért.

Köszönettel és hálával tartozom feleségemnek, Dr. Tóth Szilviának és fiamnak, Ágostonnak kifogyhatatlan szeretetükért, biztatásukért és végtelen türelmükért, amellyel viselték gyakori távolléteimet.

Végül köszönöm a Zalaegerszeg Felsőfokú Oktatásáért Közalapítvány támogatását, amivel enyhítette a fokozatszerzés anyagi terheit.

Az értekezés témájával kapcsolatos elsőszerzős szakfolyóirat közlemények:

1. **Szabó J.- Gerevich J. (2007): A narratív pszichológiai megközelítések pszichiátriai és addiktológiai vonatkozásai.** Psychiatria Hungarica. 2007, XXII./2. 134-144. old.
2. **Szabó J. – Gerevich J. (2009): Kapcsolatok a felépülésben, felépülés a kapcsolatokban. A társas támogatottság mérése alkoholbetegek önéletrajzaiban.** Lege Artis Medicinae 2009;19(1) 67-72.
3. **Szabó J. (2009): Narratív megközelítések a szenvedélybeteg segítő munkában.** Segítő Szó. IV. évfolyam. 4. szám. 9.-20. old.
4. **Szabó J. – Gerevich J. (2010): Alkoholbetegek önéletrajz-rekonstrukciós csoportterápiája.** Lege Artis Medicinae 2010; 20(8): 521-525.
5. **Szabó, J. – Gerevich, J. (2011): Alcohol dependency, recovery and social words.** Journal of Applied Social Psychology (megjelenés alatt, elfogadva: 2011. 04. 08.) (IF: 0, 721)
6. **Szabó J. – Pék E. – Betlehem J. (2011): A társas támogatottság jelentősége az egészségi állapot alakulásában.** Egészség-Akadémia. II. évf. 2. sz. 99.-106.

Az értekezés témájával kapcsolatos, nem elsőszerzős szakfolyóirat közlemények:

1. Gerevich, J. - Bácskai, E. - Czobor, P. – **Szabó, J. (2010): Substance Use in Roma and Non-Roma Adolescents.** The Journal of Nervous and Mental Disease 2010 198 (6) 432-436.

2. Pék E. – Nagy G. – Marton-Simora J. – Deutsch K. – Radnai B. – **Szabó J.** – Betlehem J. (2011): **Élvezeti szerek és a Posttraumás stressz szindróma összefüggései mentődolgozók körében.** Nővér. XXIV. Évf. 4. sz. 11-20.

Nem közvetlenül az értekezés témájában megjelent szakfolyóirat közlemények:

1. **Szabó J.** (1997): **Krónikus pszichotikus betegek életvezetésének segítése.** Ápolásügy. X.évf. I. szám. 18.-19. old.
2. **Szabó J.** (2003): **Kulcsinger expozíció csoport-konzultációban.** Addiktológia (Addictologia Hungarica) II. évf. 1. sz. 85-92. old.

Konferencia előadások:

1. **Szabó J.** (2006): **Alkoholfüggő férfiak nyelvi kifejezőmódjának vizsgálata.** MPT VI. Nemzeti Kongresszusa, Budapest. (Absztrakt: Psychiatria Hungarica, XX. Évf. 2005/Supplementum, 31. old.).
2. **Szabó J.** – Gerevich J. (2008): **Kapcsolatok a felépülésben, felépülés a kapcsolatokban. A társas támogatottság mérése alkoholbetegek önéletrajzaiban.** Előadás. Magyar Pszichiátriai Társaság XIV. Vándorgyűlése. Sopron. 2008. január 24.
3. Ozsváth A.- **Szabó J.** (2009): **Száz éve történt. A Zala Megyei Kórház Pszichiátriai Osztályának története.** A Pannon Pszichiátriai Egyesület XXIII. Vándorgyűlése. Zalaegerszeg, 2009. május 29.
4. Hegyközi M.- **Szabó J.** (2009): **Új szakmai koncepció a pszichiátriai rehabilitációban.** Pszichiátriai Szakdolgozók X. Jubileumi Országos Konferenciája. Baja, 2009. június 26.

5. **Szabó J.- Gerevich J. (2009): Élettörténetek narratív rekonstrukciója. Alkoholbetegek új megközelítésű csoportterápiája.** A Magyar Addiktológiai Társaság VII. Országos Kongresszusa. Siófok, 2009. november 20. (Absztrakt: Addictologia Hungarica. 2009. VIII. évfolyam. Supplementum 1. 71.-72. old.)

Összesített impakt faktor érték: 2, 517